
Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroî a primî două numere unul după altul.

A P E L.

Mai ales copiii se stîng de boale molipsitoare, ca anghina difterică, scarlatina, etc. Pe cîtă vreme nu se știea ce ieste de făcut, pe cîtă vreme nu ieră nici un drum deschis, pe care mergînd să dăm de leacul acestor boale, puteam stă și suferî unul după altul de pierderea vre unui copil iubit, sau chiar de pierderea tuturor. Acuma înse prin cercetările mai multor învățați ca *Pasteur, Law, Buchner, Grawitz*, sîntem pe calea care ne va duce la mîntuire. Ființele care prin înmulțirea lor în sînge pricinuesc boalele molipsitoare cele mai primejdioase, au fost studiate și sîntem în stare a le face nevătămătoare, ba chiar a le prefăce în aliați credincioși din dușmanî cum ne ierau pănă acuma. Dar nenorocirea ieste, că acuma totul se cîrmuește de bani, de aceea și vedem că s'au făcut cercetări mai ales asupra boalelor animalelor folositoare (boi, porci, oi, cai, găini, etc); despre boalele oamenilor sau ale copiilor nu s'a găsit încă timp de ocupație! Credem că ar fi foarte frumos și bine să facem o societate, care să strîngă bani pentru scopul de a lupta cu anghina, scarlatina și cu alte boale molipsitoare. Indată ce sumele strînse ar fi destul de mari s'ar putea publica un premiu mare pentru acel care ar descoperi

un medicament care să tămăduască anghina, sau scarlatina, sau tifosul, cum tămăduesce chinina de friguri, etc. Tot o dată s'ar putea cere și să se cerceteze calea pe care anghina se propagă pentru a întreprinde nimicirea tuturor cauzelor care îi priesc, adică pentru a scoate boala cu rădăcinii cu tot. Noi credem că o asemenea societate ar fi foarte la timp și că în scurt ar reuși în lupta începută.

Facem apel la toți cetitorii noștri, la cei cari au copii și au fost loviți de nenorocire și au trebuit să stea cu mânele încrucișate de față la torturile copiilor iubiți; la cei cari au copii și până acuma au fost scutiți, dar se pot aștepta la asemenea nenorociri în fie ce moment; la cei cari n'au, dar simțesc milă pentru nenorociți și se revoltează împotriva tiranilor noștri misrocopici și tocmai de aceea mai de temut. Facem apel și îi rugăm să facă propagandă pentru reușita acestei idei și fără întârziere să facem societatea și să ne punem pe lucru.

Pentru început acei cari sînt hotărîți a face parte din această societate, să bine voiască a trimite o înștiințare la Redacția „Contemporanului“.

Red. „*Contemporanului*“.

A P E L

pentru incendiarii de la Fălciu. etc.

Nenorocirile ce lovesc pe semenii noștri nu trebuie să ne lase nesimțitori. Oamenii trebuie să se simtă so-

Iidarî și la nevoie să găsească nenorocitul tămăduirea suferințelor. Azi a lovit nenorocirea pe unii, mîine pe alții și nici nu știm cînd ne va ajunge și pe noi. Să facem, prin urmare, ce putem pentru incendiati de la Fălciu etc. Presa Bucureșteană și cea Ieșană au luat inițiativa. În Iași s'a format un comitet compus din toți acei cari au bine voit a veni la apelul făcut de comitetul de inițiativă al Presei. Noi deschidem listă de subscripție și rugăm pe abonații noștri, să trimeată cît vor crede de cuviință la adresa noastră. Se va publică socoteala de sumele primite și le vom înainta celor în drept.

S'a hotărît a se face o lotărie și la redacție se vor găsi bilete de vînzare, etc.

Credem că apelul nostru va fi auzit și că vom putea face ceva pentru nenorociții de la Fălciu,

Red. „Contemporanului“.

AMINTIRI DIN COPILARIE.

(Imitație după Töpffer)

Nici o vîrstă nu întipărește în mintea noastră lucruri mai neșterse, de cît copilăria. Toate întîmplările petrecute în alte timpuri ale vieții, se întipăresc mai greu și se șterg răpede.

I

Pe cînd m'am trezit și ieu în lume, îmi aduc bine aminte; că în casa părințască trăea pe lîngă tată-

mieu, un frate al lui mai mare, numit Toma. De din-sul se spunea, că în tinerețe avînd nenorocirea de a nu fi iubit de aceea pe care o vroea de soție, se hotărîse a se lipsi de fericirile căsătoriei, rămînînd burlac, și acum își odihnea bătrînețele în casa tatălui meu. Moșul Toma ieră om chipos, bine făcut, nalt și spătos, ieră mare și puternic ca un urieș; dar cum se întîmplă adesa într'un trup așa de strașnic se sălășluea un suflet bun și blînd. Toți copiii din casă îl iubeau, ca pe tatăl lor, dacă nu mai mult.

În nopțile lungi de iarnă ne adunam buluc în jurul lui, dinnaintea focului, și iel stînd întins și lăfoet într'un jîlt, ne spunea feliu de feliu de povești, una mai frumoasă de cît alta, toate înse pline de strigoî, de zmei, de bălauri, de stahii, de draci și de alte lighioi.—Toate aceste dihanii, toate aceste arătări zugrăvite de moșul Toma, mi se arătau prin vis și făcură din mine un fricos, de mă temeam și de umbra mea.

Satul, în care lăcua tatăl meu și unde-mi petrecui și ieu copilăria, iese pe un tăpșan întins. Din cerdacul casei noastre, care ieră zidită pe un dimb, aruncîndu-ți privirile împrejur, tocmai unde apa Șomuzului se unește cu a Moldovei, vedeai o luncă deasă și frumoasă de plop și de răchiți, cutrierată de feliurite căraruși, ce șerpueau în toate părțile. La capătul de la vale al luncei se vedea un zidiu ruinat, din colo de care ierău mulțime de cruci de piatră și de lemn. Din bătrîni se spune că acolo fusese un sat și o beserică, satul îl părăsiseră, pentru că se temeau să nu-l iea Moldova. În adevăr Moldova tot măcinînd malul năruise beserica și remăsese numai ținterimul și o parte din zidiu. Această luncă frumoasă și nu depărtată de satul nostru ieră locul de primblare al moșului Toma în zilele de serbători și duminecele.

Aveam de abiea șapte ani, cînd pentru întăea-și dată mă primblăi prin această luncă, întovărășit de moșul meu. Treceam pe sub umbra plopilor urieși, pe a

căroră vîrfuri îmi arătă moșul păserelele ce zburau din creangă'n creangă.

—Se joacă, zisei ieu.

—Nu, copile, merg de caută hrană pentru puișorii și le-o aduc în plisc și apoi se duc după alta.

—Unde-s puișorii lor?

—Până cînd se sburătăcesc șed prin cuiburi, pe cari nu le putem vedea.

—Pentru ce nu le putem vedea noi?

Făcînd aceste întrebări copilărești și multe altele la cari-mi răspundea moșul cu bunătațe, tot înnaintam fără a băgă de samă că cutrierasem toată lunca și ajunsesem la marginea ieii dinspre resărit, unde dădurăm peste zidiul năruit și dincolo de dînsul de cruci și de piatră mare de marmură albă. Aceste lucruri dișănțate îmi ațîțară mierarea și întrebăi pe moșul, ce ierau acele cruci și morminte.

—Aice-i țintirim, zise iel, loc unde se duc morții.

—Ce vra să zică aceasta moșule? îl întrebăi.

—Astă însemnează...

—Dar unde îi duc pe morți? îl întrebăi ieu ieără-și nelăsîndu-l să-și sfîrșască vorba-

—Îi duc de-i îngroapă în pămînt.

—De ce moșule? Cu asta cred că li se va face mare reu.

—Nu, copile, morții nu mai simțesc nemică.

Ne întoarserem a casă tot pe unde venisem.

Din cînd în cînd înse tot mă întorceam spre sălaşul morților și-mi făceam feliu de feliu de idei, care de care mai ciudată, despre morți și morminte.

Dar uităi în curînd de morți, cînd ajunserăm pe malul Moldovei, unde văzuî un pascariu prinzind pește cu undița.

Apa ieră mică și așa de limpede că se vedeau peștișorii, cum alunecau printre pietricelele din fundul rîului, iar pascariul încălțat cu niște ciubote de teletin, s'a fost vîrît chiar în apă.

— Ieaca, moșule, vezi, iel s'a vîrit în apă!

— Îi un păscariu, care prinde pește; să așteptăm puțin și-l vei vedea mișcîndu-se, cum va simți că s'a prins vr'un pește în undiță.

Stăteam privindu-l, păscariul înse nu se mișcă din loc. Puțin, cîte puțin și încetișor mă apropiiei și mă lipii ca o lipitoare de moșul meu, strîngîndu-l de mîna, căci păscariul nemișcat mi se părea cam dișăntat. Ochiul lui pironiți pe pluta undiței, undița cufundată în apă, tăcerea adîncă ce domnea în jurul nostru, înriureau asupra minței mele fragede, turburată prin vederea ținterimului. Insfirșit văzînd că păscariul iese din apă și apucă pe malul Moldovei în jos, trasei de mîncă pe moș Toma și urmarăm cu primblarea înnainte. Apucarăm pe malul Moldovei în sus, pe nesimțite petrecurăm toată lunca până la cealaltă margină din spre apus, unde nu ieră de cit prund și năsip. Prundișul de pe amîndouă malurile se întindea, cît cuprindeai cu ochii, numai unde și unde se vedeau pîlcuri de verdeață, pe acolò pășteau vitele sătenilor, iear băeții cari le păzeau strînși la un loc, ședeau unii tologiți pe iearbă, alții se hîrjoneau de a trînta, iar alții jucau de a mingea. Moș Toma îmi arată cum se aflau prin prundiș multe feliori de pietricele: unele late, altele rotunde, altele lungărețe; mă învăță cum se fac boi, aruncînd pietricele ca să atingă apa în mai multe locuri. Această joacă băețască îmi plăcù mult și mă făcù să-mi mai vin în fire.

Lîngă malul Moldovei ieră o topliță plină de apă limpede și scăzută. Moș Toma mă îndemnă să mă scald și desbrăcîndu-mă mă vîri în apă, iear iel se așeză pe mal, și răzămîndu-și bărbiea pe mănunchiul bastonului, mă privea cum mă jucam în apă. Aruncîndu-mi și ieu privirile asupra feței lui, nu știu pentru ce, dar chipul lui sub această formă remase întipărit în mine.

Baea îmi însenină fața, îmi alină turburarea sufletului și îmi făcù gust de joacă, începuî a trage pe

moș Toma de poalele antereului și iel înturnându-se răpede și tropăind mănunțel din picioare se făcea că mă fugărea, până ce ajungînd în luncă, prinsem a ne jucă de a *mijoarca*: moș Toma se ascundea pe după copaci, iar ieu îl căutam fugînd în dreapta și în stînga cu o plăcere nespusă, simțind mare bucurie cînd îl găseam. O dată se întîmplă înse că-i pierdui urma și tot căutîndu-l din copac în copac, mă înnaintai în desimea luncei fără să pot dà de dînsul. Strigai, dar nime numi respuse. Atunci grăbindu-mă apucaii încotro mi se părea lunca mai puțin deasă, pierdui cărarea și mă trezii pe malul Moldovei dinnaintea unei dihani, a căreia vedere mă împlu de spaimă.

Ieră scheletul uricios al unui taur, care, prins pe semne de vîrtejul șuvoaelor în timpul vre unei ploii, fusese rostogolit de apă la vale și, cînd Moldova se trăsese în matca ieii, îl lăsase pe mal. Capul taurului ieră grozav, gropile ochilor cele deșerte, bortele nasului, gura căscată în fundul căreia se zărea o gîtiță scîrboasă, mă lovira într'atita, mă vîrîra în așa frică, încît incepuî a strigă din toate puterile: „Moșule! Moșule!“.. Moș Toma se arată atunci, mă răpeziî la dînsul și mă îndepărtai de acest loc înspăimîntătoriu. Sara, cînd mă culcară ieram foarte neliniștit și temîndu-mă în singurătate, mă rugai să lase ușa de la odaca în care mă culcam pe jumătate deschisă; în sfîrșit somnul alinătoriu veni și-mi alungă toată frica.

II

După doi ani moș Toma muri de bătrînețe. La darea sufletului nici o oțerătură nu se arată pe fața lui, muri liniștit, viciața în iel se stînse, cum s'ar stînge o luminare care și-a sfîrșit materia arzătoare. Cu limbă de moarte lăsă, să fie îngropat în ținterimul cel vechiu de la capătul luncei. Această dorință i se îndeplini. Se pregătiră cele trebuitoare pentru îngropare, pe mine mă îmbrăcară în negru, și-mi puseră crep negru în jurul

pălăriei și cînd se porni alaiul trebuî să urmez secriul pînă la mormînt din preună cu ceialalți din familie, cu toții îmbrăcați de asemenea în negru. La scoaterea mortului din casă, nu îndrăzneam să întreb pe tata ce însemnă toate acestea. căci osebit de întristarea care mă făcea sficios, apoi, cum se întîmplă adesa, nici nu ieram așa de deprins cu tata ca cu moșul. Cît țînd drumul de acasă și pînă la țînterim mergeam, scîrbit cu capul plecat, gîndindu-mă la bietul moș Toma: îl duceau sermanul, cum îmi spusese cu doi ani înnainte, la țînterim. Dar neștiind ce vrea să zică mort, credeam în mintea mea cea slabă că moșul stă viu pe năsălii și așteptam cu nerăbdare să văd ce au să-î facă. Deși mă temeam. dar tot credeam că lucrurile se vor petrece departe de mine - înse fu altfeliu.

După ce alaiul ajunsese la locul hotărît pentru îngropare și după ce se sfîrșiră rugăciunile pentru morți, veniră înaintea noastră doi oameni grozavi, cioclii, luară pe moșul și-l duseră lîngă o groapă mare, și scoborîră secriul în groapă. Incepui a tremurâ atunci și vederea mi se întunecă și-mi slăbiră picioarele. După ce sloboziră secriul, cioclii cei grozavi apucară lopețele și începură a dă țernă peste dînsul.

Aprinzîndu-mi-se închipuirea de vuetul ce făceau pietrele și oasele ce cădeau peste secriu, mă năpădi plînsul cel mai grozav.

Pe cînd popii cîntau „veșnica lui pomenire“ țipetele și bocetele celor din familia mea amestecate cu sunetul clopotelor mă făcură să mi se pară că aud horcăitul înnădușit al moșului Toma în secriu.

De feliul meu chiar, sînt cam fricos, căci aceste întipăriri au remas neșterse din sufletul meu și sînt gata a se trezi îndată ce mintea nu-mi iese plină de alte gînduri.

De aice încep întâmplări, cari cu câți-va ani mai târziu năpădiră asupra-mi și-mi pricinuiră mai strașnică frică de cât cele din trecut.

(Va urmă)

D. Morțun. Folticeni.

Monologul unui câine.

- „In sfârșit sosi și noaptea, când cu dreptul mi se face
„Să mă 'ntorc la mine-a casă, să mă culc să dorm în pace,
„Mulțumit de vieată'n totul și de toate 'ndestulat,
„Dupre cum prin legea firei dreptul cînelui s'a dat.
„Inse vai! Amărăciune! De cu noapte m'am pornit,
„Alergat'am tot înt'una, garduri, ziduri am sărit
„Ca s'ajung acum aice după cât m'am sbuciumat,
„Mai flămînd de cât asară, de cât azi cînd am plecat.
„Te'nvirtești pe cât e zioa, fugi, te tupili, te'ndosești,
„Și din toată osteneala vr'un gunoiu de nemerești,
„Te mîndrești; îți pare bine, te socoți într'un cuvînt,
„De cât ori și ce suflare ce se mișcă pre pămînt,
„Mai fericie; căci acuma n'ai nici drepturi, n'ai nemic,
„Din stăpîn ca cîne'n lume, ai rămas curat calic.
- „Unde-s astă-zî toți aceia cai de poștă cari-odată,
„Ne dădeau ospățuri grase, și la cari cîni roată,
„Ne strîngeam și stam la masă și mîncam, mîncam, mîncam
„Din bielșug, de plin țifoe, tologiți abiea suflam?!...
„Vremuri, vremuri fericite, cum v'ați dus! O! Cum v'ați dus
„Și-ați lăsat în urmă numai schelălău ș'amar nespus!..
- „Dacă-ași fi'n putere-acuma, să fiu tînăr cu virtute,
„După cum ieram odată, cînd puteam să lupt cu sute,
„De vrăjmași, atuncea totul ce de neamul meu n'ar fi,
„Sfășiere-ași într'o clipă. Lumea toată-ași curăți.
„Iar pe cini pe toți grămadă la un loc i-ași adună,
„Și lătrînd cu glasu-mi falnic cu mîndrie le-ași striga:
„— O! Dulăi, dulăi! Rușine, voi netrebnicî, blăstămați,
„Să vă faceți! Zeu, rușine, să tăceți, să tot răbdați,

„Să vă calce toți pe coadă, pân și cel mai păcătos,
„Dintre oameni. Zeu mai bine ași voi mai bucuros,
„Să mă'nnece!... Atîta lucru nu pricepeți, nu vedeți
„Că de-ați fost stăpîni odată, azi în faptă robî sînteți?!..
„Bou și porc și toate cite cînelui s'au dat,
„Să-l slujască, azi cu toți în stăpîni i s'au schimbat.
„Omul—pace—nici gîndește că-î tocmîta la noi hărgat,
„Locuința să ne facă, să ne dea de mîncat,
„S'a făcut acum, de-a bine, peste noi stăpîn de plin.
„Ca pe slugi pe toți ne ține. Vieța noastră-î drept un chin
„Zi și noapte prin gunoae ne hrănim ne-adăpostim,
„Copti de soare trecem vara, iearna frigul suferim.—

„O! Dar vîntul, uite, trage prin sărmana mea de blană,
„Ca prin gard, la os străbate și mă suflă ca pe-o pană.
„Spună-mi verde-acum coteiul de mîi este azi dreptate,
„Spună-mi javra care-a lene să desfată prin palate
„Și se'ntinde se lungește pe-așternut pe paturî moi,
„Dacă-î drept ca prin gunoae să ne trecem vieța noi.
„Spună-mi javra cea spurcată, pricipitul de coteiul,
„De-î frumos să-și pieardă vremea. Ori s'arâte vr'un temeiu,
„Pentru care neamul nostru ca mișelul înjosește,
„Tologit șezînd cu mîța.... Ș'apoi doară nici roșește,
„Privind omul cum ne'mpilă și'njosirea cum ne crește....
„Păcătoși! Mișei! Nemernici. Zeu că-s bunî să-î legi de cozi
„Și pe toți să-î svîrlî în gîrlă, să te mîntui de nerozi....
„Cum? Nu-î drept? Ba-î drept, căci însu-mi am văzut cu ochii-miei
„Chiar mai ieri în colțul stradei niște diavoli mititei.
„De băieți, cum chiar de geaba, au legat o tinichea,
„După coada unui cîne, zeu cărunț și cum fugea,
„Parcă-l văd.... Dar mie însu-mi cite dracul mi-au făcut,
„Cite bețe mă loviră și de cîți am fost bătut!!!....

„Dacă mic cu mare cîni să-și dea laba s'ar unî,
„Ca să lupte, neamul nostru de năcaz ar mîntui,
„Și-ar supune iar pe oameni și iar face iar hărgați,
„După cum prin tabla legei slugi la cîni au fost lăsați..
„Dar atuncea, zic, atuncea s'ar vedea ce ieste un cîne
„Și socot că vremea însă-și a venit și azi ori mîne.

„Vom învinge....

„Știi că frigul mă boțește reu, cumplit?...
„Din dulău cît casa, uite, tot m'am strîns și m'am sgîrcit
„Cît un ou... și tremur, tremur de socoți că chiar și moartea

„Va veni să-mi curme vieața pe gunoiu aice, noaptea.
„Hei! Noroc de bieata coadă; căci sârmana de-ar lipsi
„N'ași avea nici botul unde să mi-l pot adăpostî.
„Las că-î drept că nu-î prea lungă; înse cine-î vinovat?...
„Cînd ieram un cățelandru pentru slujbă mi-am luat
„Un hargat, un om pe care mi l'am fost însărcinat
„Să 'ngrijască pentru totul, să-mi gătească de mîncat.
„Și ce-î dreptul, casă, masă, orî ce vream și cum ceream
„Cu 'ngrijire-mî da de toate și cu iel mă mulțameam,
„Pe la cîmp mergea la muncă, ieu a casă rămînînd,
„Ca stăpîn pîzîndu-mî casa, mai lătram din cînd în cînd,
„Mai dormeam... Ieră chiar bine; înse 'n urmă a căpiet
„Căci sârînd la mine-odată vîrful coziî mi-a tăiet.
„Ș'apoi! Fie! Căci cu-atîta am scăpat ușor îmi pare
„Dar la alțîr li se 'ntîmplă cîte-o pîcoste mai mare...
„Nu-î cuvînt că chiar pe mine mă găsise berechet,
„Vra să-mi tae și-o ureche pe cînd coada mi-a tăiet,
„Dar scăpăi...

„Grozavă iearnă!.. Frig de tot, zeu, ger cumplit,
„Mi-a 'nghetăat sârmana coadă și de bot mi s'a lipit...

BCU Cluj - Central University Library Cluj

„De-ași avea și ieu vr'o sobă ș'un hargat să-mi facă foc,
„N'ași mai duce grija iernei, n'ași gîndi la ger de loc.
„Dar așa...

„O! Las pe mine. Chiar îmi pun de-acuma 'n gînd,
„Cîte bețe sunt la oameni să le rod pe rînd, pe rînd
„Și să vezi apoi atuncea îndrăzni-vor să mai zică
„Tibă! tio! cotarlă, turbă, pentr'un lucru de nemică!...
„Tremurînd și morți de frică îmi vor zice toți stăpîne,
„Sau Jupîn Dulău vor zice, orî vor zice Domnul Cîne.

„Haide de!... Te-așteaptă, lasă ca să-ți zică precum spuî...
„Ba-ți vor zice chiar pahae... Da de ce? Cum? Parcă nu-î
„Lucru drept și chiar cu cale ca să-mi zică: Domn, Jupîn!!
„Nu mi-ar stă și mie bine, cum am fost să fiu stăpîn?!...
„Ba voiî fi. Vom fi cu toți. Noî dulăuî toți vom fi
„Numai noî stăpînî și lumea numai noî vom stăpînî
„Numai noî; căci neamul nostru este neamul cel cînesc.
„Iel e greul și puterea. Și comîndul strămoșesc
„Stăpînirea peste toate cîte sunt pe-acest pămînt
„Pentru cîni de sus lăsate, toate-s dreptul lui cel sfînt.
„Da. Să știți cotei nemernici, voi ai cînilor rușine!...

„Doar cînescul singe curge numai prin a noastre vine.

„Ha, ha, ha! Te-ai pus pe planuri, măi dulău, te aprinzi de tot?
„Ai uitat că chiar a sară mîncăși una peste bot?...

„Da, mîncat. ba încă bună și chiar astăzi am mîncat
„Peste cap vr'o doue bune, și de-a lungul mi-au mai dat.
„Dar! Așa-î! Acum de-o vreme nici n'ai cap să mergi pe stradă
„Sau să dai cu altul laba. E de-ajuns să mi te vadă
„Vr'un băiet și las pe dînsul... De ai mîncat de n'ai mîncat
„De nimică nu te 'ntreabă, iești cu chef ori supărat
„Svîr r r... cu pieatra după tine, ș'apoi fă vr'un schelălău,
„Dacă vrei s'audă ș'alții, c'apoi vai de capul tău!...

„Ei! De-ar fi să fie Doamne, numai cîni în astă țară,
„Numai cîni să vezi pe strade de cu zi și până 'n sară,
„Le-ar mai da la oamenî nasul, ori ar fi vre unu 'n stare
„Pintre cîni vr'un pas să facă chiar c'un băț, în mîină, mare!
„Dar atunci ași zice bravo, și m'ași prinde bucuros
„Să mă duc la dînsii slugă—căci dulău-î fioros,
„Chiar din fire. Așa de pildă cit is ieu de păcătos
„Pot să-ți torn acum de-odată șese, șepte, oamenî jos.

„Stai să vad! S'aude-un-tropot îndreptîndu-se spre mine.
„Nați-o bună! Stai că-mî pare că zăresc pe nu știu cine
„Din cale venînd încoace... Un băiet. Da. Uite-l vine.
„Haî să plec, să cat aiurea dac'ar fi să mai găsesc
„Vr'un gunoiu. Șezînd pe-aice mă cam tem se n'o pățesc;
„Căci băetul naibeî 'ndată te pălește, n'ai habar,
„Cu vr'o piatră... Ș'apoi rabdă. Haî s'o ștreg la fugă iar...
„Haî la drum căci stînd pe gînduri, s'a 'ntîmplă s'o pățești rău
„Te-î trezi cu-o calcavură de-a fi vai de capul tău,

Th. D. Speranță.

O îndreptare.

Domnule Redactor! Țin să vă mulțămesc pentru bunăta-
tea ce ați avut de a publica scrisoarea mea relativ la ipotetica
planetă *Vulcan*. Tot odată mă văd silit să îndrept o greșală ce

ar rezultă, după părerea mea, din nota adăugată de Dl. I. Nădejde la acea scrisoare.

Dl. Nădejde zice că de ar fi cetit articolul din anuarul pentru 1882, care anuar nu apăruse încă în luna lui Iulie 1881, pe cînd D-sa a scris articolul în cestiune, negreșit că n'ar fi pomenit despre Vulcan. Aceasta-i clar, dar mi se pare că de aice ar urma că dela observarea eclipsei de Soare din 29 Iulie 1878, sau poate încă de mai înainte, și până la publicarea anuarului pentru 1882, Vulcan a existat, și numai dela publicarea acestui anuar în coace, Vulcan a încetat a mai exista, pentru că Dl. T. a adunat și publicat dovezile contra existenței acestei planete. Aceasta ieste o *greșală* și cred că Dl. I. Nădejde va conveni împreună cu mine, în interesul adevărului, că nu trebuie să se dea cetitorilor „Centemporanului“ o astfelu de idee despre descoperirile astronomice.

Nu-i destul că cutare astronom, fie iel cît de renumit, să vestească că a descoperit în spațiu un corp necunoscut mai înainte, pentru ca cu toții să admită existența acelu corp. Trebuie ca și alții să verifice prin ieși-și descoperirea, să *vadă* acea astră, și în urmă numai se admite existența ieși ne avînd ce face în fața realității. Ieată pentru ce dela data ipotezei lui Le Verrier și până astăzi, adevă și după observația D-lui Lescarbault din 1859, și după aceea a D-lui Weber din 1876 și chiar după acele ale D-lor Watson și Swift din 1878, planeta Vulcan nu a existat pentru astronomi, a fost ipotetică.

În particular, după observațiile americane din Iulie 1878 n'a trecut mult până s'a dovedit că corpurile *a* și *b* ierată două stele din constelația Racului, și în *vara anului* 1879. Dl. Flammarion scriea în astronomia sa populară, publicată în formă de ziar, apropo de acea observație: „Doi astronomi americani, D-nii Watson și Swift, au anunțat că au văzut două planete intramercuriale..... Dar nu ieră greu a se încredința că cele două puncte strălucitoare, luate drept două planete, ierau două stele Theta și Zeta din Rac“ (pag. 433). Această lucrare a fost citată în scrisoarea mea precedentă. Se pot cercetă anuarele astronomice din anii din urmă; în nici unul nu se va vedea Vulcan trecut între planetele cunoscute. Acestea le cred de ajuns spre a scoate pe cetitori din credința, ce ș'ar pute face, că astronomii astăzi admit existența unei astre ca sigură, și mine sau poimîne o contestă.

O altă greșală, mai puțin însemnată, văd în numele autorului articolului din anuar. E bine să nu încurcăm pe cetitori. Autorul ieste Dl. *F. Tisserand*, astronom, membru al Academiei de științi din Paris, membru al Biuroului de Longitudini, șeful misiunii franceze care va merge în Martinica spre a observa trece-

rea planetei Venus pe discul Soarelui în iarna viitoare (6 Decembrie 1882), și nu *Tissandier*, prin care s'ar pute înțelege Dl. *Gaston Tissandier*, redactorul principal al Ziarului „*La Nature*“. Dar aceasta ieste de sigur o scăpare din vedere, sau o alunecare de condei.

Cu această ocazie, ași dori să adaug încă câteva cuvinte. Două opinii împart astăzi pe astronomi în modul explicării mișcării seculare a periheliului lui Mercur. Unii, admitând partea a doua a ipotezei lui Le Verrier,—că un șir de asteroizi ar circula între Soare și Mercur,—cred că observațiile de până acum nu sînt de ajuns; aceștia așteaptă nouă observații de pete solare și de eclipse totale de Soare. Vom vedea dacă eclipsa de Soare ce a avut loc de cîte-va zile (5 maiu s. v.) și care a fost vizibilă și la noi, va aduce ceva nou. Alții, avînd în vedere numărul imens de observații, făcute în acești din urmă 20 ani, cari nu au confirmat întru nimic ipoteza lui Le Verrier, propun o altă explicare. Iată-o :

Între comete și stelele căzătoare s'a găsit o legătură, sînt în spațiu grupe de asteroizi mici, ca niște roi de albine, care urmează drumurile unor comete anumite. Acestea sînt un fel de comete de asteroizi, une ori atît de lungi încît le trebuie mai mulți ani pentru a trece prin un punct al drumului lor. Cînd Pămîntul, în mișcarea lui împrejurul Soarelui, taie unul din acele drumuri, dacă asteroizi se găsesc în acea parte, unii din iei străbat prin atmosfera noastră, se aprind și dau loc așa numitelor *stele căzătoare*. Aceste curente de asteroizi vin din toate direcțiile, trec în apropiere de soare încunjurîndu-l și apoi se îndepărtează pentru a se reîntoarce mai tîrziu. Se înțelege de aici că în regiunile circumsolare, iele sînt mai îndesite de cît în acele îndepărtate, că ar pute exercita o atracție simțită asupra lui Mercur, a cărei urmare ar pute fi o creștere în mișcarea periheliului planetei, că în regiunile îndepărtate de Soare fiind mult mai rare, influența lor asupra celorlalte planete ar fi cu totul neînsemnată. Se crede că cometele n'au făcut totdeauna parte din sistema noastră planetară, că iele s'au introdus în iea cu timpul, că simburile lor se compune din o agregatie de pietre analoge cu bolidele sau aerolitele ce cad une ori pe pămînt, că cozile lor se compun din materii foarte ușoare și din materii mai grele. Se crede asemenea că cometele se descompun treptat și din iele ar rezultă asteroizii ce vin pe drumul lor, une ori în șiruri considerabile. Cît pentru cozile lor, se crede de unii că iele se descompun în materii foarte ușoare, ce ar fi respinse de soare și în materii mai grele, cari sînt și cele mai abundente și cari au format cozile cele mai strălucitoare și cele mai curbe. Acestea descriu orbite

eliptice și trec la fi care revoluție în regiunea periheliului cometei din care au făcut parte. Dacă considerăm numărul mare de comete ce au circulat de milioane de ani în toate planurile ce se pot închipui, și au trecut aproape de Soare în toate direcțiile, atunci se va înțelege că materiile părăsite de comete trebuie să producă oare care efect în vecinătatea Soarelui, pentru că acolo iele sînt mult mai îndesite. (A vedea scrisoarea D-lui H. Faye din Revue Scientifique No. 10, 11 mars 1882; Astronomia populară a D-lui Flammarion. l.c.).

Iată dar două ipoteze: în una un curent de asteroizi circulază între Soare și Mercur; în cealaltă o mulțime de curenți de asteroizi vin din toate părțile, unii foarte de departe, trec aproape de Soare fucunjurîndu-l și apoi se îndepărtează. Această din urmă are în sprijinul ei observația care dovedește zilnic existența unor asemenea curenți. Ieste dar prea posibil ca o planetă sau mai multe planete mici să nu existe între Soare și Mercur și zeul Vulcan să nu-și poată găsi o lume aproape de Soare. Să ne oprim înse, căci viitorul singur va hotărî.

Primiți, vă rog, D-le Redactor, salutările mele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj *G. I. Lucașcu.*

Cîte-va consider. asupra tipurilor omenești.

(urmare).

Neo-Caledonienii prezintă o excepțiune curioasă; căci pe cînd prin toate caracterele generale se apropie de papuași, se deosebesc înse prin modul de așezare a părului, care deși lînos ca la papuași, nu ieste înse așezat în tufe.—Zicem că această excepțiune ieste curioasă, pentru că am arătat mai în urmă că unul dintre caracterele cele mai constante ieste *părul*.—Această curiositate, împreună cu alte particularități de ale Neo-Caledonienilor, dovedesc că în adevăr acest tip ieste o amestecătură de alte tipuri destul de deosebite unele de altele.

Tipul negrito, respîndit prin insulele Andamane, Filipine și prin peninsula Malaca, afară de culoare și de forma părului, are caracterele în general deosebite de ale papuașilor și de ale tipurilor negre inferioare.—Iată cite-va caractere de ale acestui tip: statura mică (1m47 în mijlociu); părul lînos, crețiu, negru și așe-

zat în tufe; barbă puțină, pielea neagră ca cărbunele și lustruită; fruntea bulbucată și destul de mare (în raport cu fruntea altor negri); buzele nu tocmai groase și mai puțin resfrînse; în privința prognatismului se apropie mai mult de tipurile galbene de cît de cele negre; ochii mari, rotunzi și cu pleoapele groase.

Tipul tasmanian, care nu mai există acuma, se deosebea foarte mult de tipurile vecine.

Gura Tasmanienilor iese tot atît de puțin scoasă înainte, ca și a Europeanilor; prin urmare în privința prognatismului sînt cu mult superiori celor mai multe tipuri.—Înse prin culoarea pielii, prin forma părului, prin capacitatea craniului, etc, se apropie de papuasi și de negri în general.—Culoarea pielii lor iese neagră bătînd în culoarea șocolatei, înse iese mai deschisă de cît a negrilor din Africa, părul lînos, crețiu și așezat în tufe; barba abondentă; de asemenea și părul pe suprafața corpului; nasul lățit, gros și mare, gura mare, cu buzele groase (mai ales cea de deasupra) și resfrînse; bărbiea mică și dată înapoi, etc.

Tipul hotentot.—Acest tip se află acuma respîndit numai în capătul despre sud al Africei; înse iese sigur că mai de mult ocupă mai toată partea resăriteană a Africei, de unde a fost necontent alungat în spre sud de către alte tipuri mai puternice. Între altele se poate cită ca probă că așa s'au petrecut lucrurile, și faptul că numirile locurilor de prin Cafrieria sînt hotentote.—Acest tip, ca și al Tasmanienilor și altele, merge spre stîngere.

În acest tip putem face în general două grupe: *Hotentotii propriu zisi* și *Boschimanii*.

Hotentotii au pielea de culoare galbănă brună sau galbănă cenușie; părul negru, lung, lînos și așezat în tufe; barba puțin dezvoltată și suprafața corpului fără păr; fruntea îngustă înse înaltă și adese ori bulbucată; nasul foarte turtit, nările mari, foarte depărtate unile de altele și resfrînse în sus; prognatismul foarte mare; gura mare, buzele groase, scoase înainte și resfrînse; bărbiea ascuțită; deschizăturile pleoapelor oblice caracter prin care amintese pe Chinezii, ochii mici, de culoare castanie închisă sau neagră, foarte depărtați unul de altul; după cum sînt mai proznați asemenea sînt și mai dolihocefali de cît Negrii din Africa.—Statura Hotentotilor iese mică; unii sînt groși și musculoși, alții înse delicați.—Cu toate acestea trebuie să nu trecem cu vederea tipul hotentot iese departe de a fi uniform. În privința prognatismului, a turtirei nasului (*platirhinie*) etc, se găsesc deosebiri așa de considerabile, încît nu putem să le explicăm de cît printr'un amestec de mai multe tipuri, care mai de mult ocupau o mare parte din Africa înse acuma sînt stînse și numai resturile lor amestecate sînt grămădite către Sud.

Boschimanii, pe lângă caracterele pe cari le au comune cu Hotentoții propriu zis, se deosebesc mai ales prin: *steatopygie* *) (cari ieste o excețiune la Hotentoții propriu zis, iear la Boschimanii regulă generală), statura mult mai mică (în mijlociu mai puțin de cît 1m 40!), unele particularități în privința scheletului prin cari se apropie de momiți, mai mult de cît Hotentoții propriu zis, etc.

Tipul Boschiman pare a fi fost mai respîndit de cît al Hotentoților propriu zis, căci ici și colea prin Africa se află indivizi apropiați de Boschimanii.

Hotentoții și mai ales Boschimanii pare că sînt cei mai din urmă dintre oameni. Chiar *Cuvier*, care de obicei nu se prea grăbea de a declără adevăruri contra religiei, nu putu să se oprească de a spune pe față următoarele lucruri în privința unei femei boschimane care fusese adusă la Paris: „Iea lungea buzele într'un chip cu totul asemenea cu acel ce l'am observat la „orang-utang“. „Mișcările sale ierau cam apucate și caprițioase, în cît aminteau pe ale momitei; buzele sale sînt înflate într'un chip monstruos“.—Și la urmă zice: „Nici o dată n'am văzut ca „pete omenești mai asemenea cu ale momitelor de cît al acestei „femei“.—Deci ieată că un apărătoriu înfocat al religiunii, spune cu sînge rece că chipul lui D-zeu samănă a momită! Cum!? Oamenii, fiii lui Adam, creaturele lui D-zeu după chip și asemănare, să se asemene cu momitele?! Ce erezie!...

Dacă Boschimanii actuali samănă cu momitele, ce să mai zicem despre tipul primitiv boschiman, care nu ieră încă amestecat cu alte tipuri mai superioare? Vom reveni la urmă asupra acestei chestiuni.

Tipurile descrise până aice, se întrunesc într'o singură grupă din ulotrichi, numită grupa *lophocomilor*, adecă cu părul așezat în tufe.

A doua grupă numită a *Eriocomilor* cuprinde mai multe tipuri.—Toate aceste tipuri au părul lînos ca și cele de mai sus, înse nu așezat în tufe, ci respîndit uniform pe toată pielea capului.

(va urmă).

W.

ISUS NAZARINEANUL.

Cînd Isus Nazareneanul visă lumea dezrobită,
„Vă iubiți unul pe altul!“ cînd la oameni cuvîntă

*]. Vezi *Topinard Anthropologie*.

Vai! atuncea omenirea ieră stoarsă de putere
Că și-acum cei mari poporul apăsau fără durere
Și sârmanul de la ceriuri numai, milă așteptă.

Ai venit, și temelia lumii vechi e sdruncinată
Cu gunoaiele străveche altă lume-î închegată.
Altă lume?.. ironie!.. Dar aprinși de focul sfânt
Cei veniți întâiu cad jertfă, căci în valea pămîntească,
Veți muri pentru idee de vrei dînsa să trăiască
Și să prindă, ca stejarul, rădăcină în pămînt!

Ai venit, te-au pus pe cruce, te-au hulit și după tine
Au căzut martiri și totuși unde-s zilele senine?
Unde-î traiul cel de aur?... unde-î lumea ce-ați visat?...
Silnicia tot domnește, cel serman de foame pierde,
Ca și-atunci e gol în lume, rază nu-î de mîngiere
O Isus, pentru poporul pentru care te-ai luptat.

Intrupează-te aeve și din ceriuri te coboară,
Căci mai greu pe omenire a vieții grea povoaară
Zace azi de cît atuncea pe cînd tu te-ai răstignit;
Mai adîncă-î suferința, disperarea-i mai adîncă,
Nedreptatea ca și-atuncea ne lovesce astăzi încă
Și de sus nu-î mîngiere pentru cel nedreptățit.

Farisei avem și astăzi, carturari, pigmei fățarnici,
Ca și-atunci o turmă hîdă de călăi și zbirî slugarnici,
Ca și atunci o lume neagră, păcătoasă te-ar primi;
Un cuvînt de deșteptare și clădirea s'ar aprinde!...
Ar sări ca și zăvozi, Iuda ca și-atunci te-ar vinde
Și cu toții, plini de ură, ca și atunci te-ar răstigni!
Bruxelles 10 Mai 1882.

Al. C. Cuza.

PROSTITUȚIA.

(Sfîrșit).

La clasa mai săracă, cum am zis, contribuie la lăți-
rea prostituției atît mizeria, cît și pildele cele rele. Co-
pilul aude vorbe și vede scene, cari îi ațîță simțu-

rile și curiozitatea. Inchipuiți-vă o familie în care tata, mama, băieții și fetele stau ghemuiți în aceeași odaie, ba de multe ori dorm pe același pat!

De obicei femeile se prostituesc ca marfă iear bărbații ca cumpărători. Lucrurile se petrec, cam așa: fetele tinere sînt de multe ori ademenite și devin amantele unor netrebniți, cari le făgăduesc, că le vor lua de soții și multe altele; peste puțin timp sînt părăsite, atunci un altul iea locul, și așa mai departe ajung în deprăvarea cea mai desăvirșită. Mai ades sînt smomite de cătră factori, cari sub diferite preteste pot străbate ori și unde, aceștia prin făgăduinți și prin daruri reușesc a ademeni pe fete și de multe ori pe părinți, pentru a le vinde la vre un desfrînat. Acesta a fost pasul cel greu, toate celelalte urmează cu regularitatea unui ceasornic.

Pricina acestora e în tot deauna mizeria, care la noi poate nu-i așa de groznică ca în alte orașe mari ca Londra și Parisul, unde de multe ori femeile negăsind de lucru sînt silite sau a se prostituî sau a muri de foame. La noi, dacă nu mă înșel, prostituirea se face adesea din pricina luxului. Lucrul e foarte ușor de explicat. Așa o fată săracă, care nu poate cîștiga aproape nimic, vede femeii îmbrăcate bine, pe unele în mătasă și în catifea; vede pe la magazii obiecte cari îi ieau ochii, și rămîne amețită numai la gîndirea, dacă ar putea iea avea o păreche de cioboșele, o pălărie sau o rochie ca cele ce a văzut!! O fată a căreia minte hrănește asemenea idealuri; care n'are aproape nici idee de ceea ce e moral și ce nu, va privi ca o norocire a se vinde ori cui va fi în stare să-i îndeplinească măcar o parte din idealurile ieî.

De sigur că mulți vor strigă, *cum de o fată din popor, dorește a face lux ca cele bogate, și pentru aceasta se și prostitue!* Lucrul nu e nici de cum de mierare ca o fată fără nici o educație să facă aceasta; căci în adevăr pentru a dorî aurul, mătasa și catifeaua nu tre-

bue multă știință; din contra trebuie multă judecată pentru a le privi după propria lor trebuință și poate pentru moment a le desprețui chiar.

Nu numai de a dreptul mizeria împinge la deprăvare, mai ieste încă și gustul bolnăvicios de a se corupe, cari își are rădăcinile tot în mizeria, dacă nu materială, atunci morală. D. ex. bărbații sînt tot așa de stricați ca și femeile, și, de vreme ce cheltuesc bani pentru aceasta, ar zice cineva că nu-e mizerie. Pe cînd în fond e tot așa, căci și bărbatul au fost încunjurat tot de aceleași exemple ca și femeia, și lui societatea nu i-a dat o educație mai morală de cît femeii, și încă mai de aproape îl strînge mizeria, cînd gîndește că nu va putea nicî o dată cu munca lui ținea o familie.

În general oamenii au foarte puține și foarte slabe noțiuni de pudoare, de iubire, de cea ce e moral și ce nu. Numai cultura intelectuală e în stare a face pe cineva să înțeleagă, ce e moral și ce nu, și dacă nu le poate singur pune în practică, cel puțin să le recunoască și să tindă într'acolo. Moralitatea unui om atîrnă de la noțiunile ce are despre aceasta. D. e. se spune despre o fată, care fusese crescută în ideea că trebuie să se prostituească pentru a ținea pe mă-sa și pe bunică-sa și ieră cu neputință a-i scoate din cap această credință!!

Un selbateg d. e. mai nu are noțiune de moralitate, iel știe să-și mulțamească ființa lui, puțin îi pasă de va fi aceasta stricătoriu altuia, sau chiar lui însu-și în viitoriu, iel nu se conduce de cît de impresiunile momentului!

Sînt foarte puțini acei ce au o idee despre ceea ce e moral și ce nu, sau mai bine despre ceea ce e folositoriu în adevăr societăței și lor.

Voiu mai amintî încă. că nicî o clasă a societăței nu e scutită de acest reu. Aice aflăm o femeie măritată care are doi, trei amanți, și sînt foarte potrivite versurile din „Indignarea“ de C. Mille

„Fereastra ca și ușa, priviți, sînt unse anume
„Căci nu-î frumos amantîi să fie odată doi!“

Din coace un bărbat cari și iel ține două trei case, în loc de una.

În altă parte un părinte care-și vinde fata pentru banî. Bărbații chiar găsesc foarte nemerit de a se alipi pe lingă vre o babă, ce poate să le procure cîte ceva de cheltueală.

Dar ce se mai zicem de învîrtitura legală ce se face între femeî și bărbați, azi Doamna A, peste cîteva luni devine Doamna B, nu trece mult și auzî, că poartă numele D-lui C. Așă că nu e alta de cît o schimbare de femeî și de bărbați, care pentru rușinea societăței e înfierată cu legalitatea și onestitatea, dar care nu e alta nemică de cît o josnică prostituție. Aice îmi amintesc de satira D-lui *Iacob Negruți*; și fiind că orî ce descriere a mea ar fi palidă pe lingă a D-sale, de aceea voiî cîtă partea corespunzătoare:

„Ici într'o adunare de douzeci părechî
Toți soții cei de-acuma fusese soții vechî
Nevestelor de astăzi a altor noi bărbați
Ș'aceștea înainte fusese însurați
Cu gingașele doamne a celor de întăi,
În cît în fapt făcuse schimb numai de femeî.
Și cît de bine pacinic și vesel trăieau toți:
Soțiilor trecute acuma foștii soți
Făceau aprinsă curte, ș'obștească încuscrire
Asigură succesul cu multă înlesnire.
Colo iera raportul ceva mai complicat;
Văzînd c'a lui soție amicul i-a furat,
Bărbatul rîpi fiica ce-acest bărbat avuse
Din altă cununie trecută, cînd ținuse
Pe-o var-a sa primară, asă în cît uniți
Prin trei puternici lanțuri sînt ambîi însoțiți;
E socru unul, altul e ginere, cumnat
Și văr, și ce mai mult e, prieten înfocat;
Cînd se întîlnesc pe stradă sar iute din trăsură
Ș'in dulce îmbrătoșare se pupă drept în gură,
În cît te'nduioșază să vezi cît se iubesc.

Iear din colo trei patru surorî se despărțesc
De soți, ș'aleg cu toate pe tot acel bărbat.
Aflînd tîrziu acesta, că nu ieste iertat
Pe toate de o dată să iea în cununie
Invită pe toți veriî ce are, ca se vie
Și de surorî să cate; aceasta se și face
Și două lunî de zile cu toți trăesc în pace.
Copiîr în atîtea familiî încurcați
Avînd trei mame unul și altul patru tați
Iear unchi, frați, veri, mulțime, sint foarte folosiți;

La noi cine nu știe că ieste obiceiû
Să schimbî cît poți mai grabnic vr'o două, trei femei,
Și de am vră bărbațiî cei simpli a notă
Ce și-au păstrat soțiea, puținî am numără ? *].

În sfîrșit satira întreagă e minunată, căci zugrăvește foarte bine obiceiurile.

Observînd efectele prostituției le găsim că sint cele mai îngrozitoare pentru fericirea societăței. Prostituția ieste în tot deauna însoțită de abuzuri, cari distrug ființa omenească. Din pricina ieî tineriî nu au vieață, bătrîniî (nu că doar i-ași idealiză) aveau idee de relele neubireî în o căsătorie, pe care noi o considerăm ca și o prostituare, de vreme ce ne-a remas proverbul: „Unde-î dragoste puțină, lesne-î a găsi pricină“. Din pricină că căsătorieele se fac, de obiceiû, fără iubire; de aceea puțină îngrijire atît din partea femeiei cît și a bărbatului de ceea ce-î place unuia sau ce nu-î place; o nepăsare desăvîrșită, pentru a căută să-și facă unul altuia vieața cît mai plăcută și mai liniștită. Nu gîndesc că sint de ajuns furtunile cari vin din afară și nu trebuie să le mai înmulțască ieî, și să le isce înăuntru lor. Nu se gîndesc, nici voesc a se gîndi la aceea că neplăcerile și turburările zilnice, cu toate că par mici, dar lucrînd anî dau efecte mari.

Cîtă jale și cîtă groază nu ne cuprinde gîndindu-

ne la acei părinți cari au luptat, au muncit amar și au crescut copii, i-au mîntuit din toate nenorocirile copilărești, pe cari ori ce părinte le știe cît sînt de numeroase; și tocmai cînd trebuia să se bucure puțin, să uite ostenele trecute, tocmai atuncea își văd copii dragi rîpiți, pierduți, și din ce pricină? Din aceea a prostituției, sau a deprăvării. Cum putem noi să-i apărăm de asemenea infecție în o societate ca aceasta? În o societate în care nu poți lăsa copilul un pas și să nu audă un cuvînt murdar. În societatea de azi ești amenințat din toate părțile așa că nu știi din cotrô să te păzești.

Cu un cuvînt trebuie să mărturisim că de vreme ce deprăvarea e așa de feliurită și pricinile cari o produc, măcar că pornesc din același izvor; trebuie să fie nenumărate. Mulți au recunoscut parte din efectele rele ale prostituției. Așa în Austria e oprită prostituția patentată din timpul *Mariei Teresia*, dar, ce folos, oprește pe cea patentată și se dezvoltă cea privată.

În Franția *Aubertine Auclerc*, propune un mijloc pentru stărpirea prostituției cam așa: Guvernul să facă un atelier în care toate femeile lipsite de lucru, să poată găsi și în schimb vor avea hrană, adăpost etc. iar pe cele pe care poliția le va afla că exercitează meseria de prostituate din preună cu bărbații de aceeași tagmă, să le trimeată să formeze o colonie. Aice întru cîtva se apropie de adevărata cauză, dar, totuși e încă foarte departe, și efectul ce s'ar căpătâ ar fi foarte mic.

A atacă acest reu tăind numai una din ramuri este de puțin folos, căci nu bine am tăet una și crește alta. A trimete toate prostituatele din țară sau a omorî pe toți criminalii e tot una, căci în puțin timp societatea va formă alții. În adevăr după propunerea de mai sus femeile nu se vor prostituî din pricina foamei; dar nu rămîn celealte pricinî nenumărate?

Am zis că trebuie să stărpim izvorul, adecă, mize-

riea, dar prin aceasta nu înțeleg, că numai să nu moară oamenii de foame, ci și să dispară întunerecul. Societatea întreagă trebuie să se poată lumina; fie-care să-și cunoască drepturile lui de om, după cum și datoriile lui către societate. Înțelegînd scopul societății; putînd avea fie care pe o cale cinstită, adecă prin o muncă potrivită puterilor sale, o vieață omenească cît se poate mai bună nu credem să poată a se învidiea unul pe altul și așa se vor împuțina și exemplele rele. Atunci după cum e probabil că nime avînd tot ce trebuie, nu va căuta să fure, tot asemenea nime nu se va prostituî, de cît doară acei cuprinși ca de un felii de boală; și ca bolnavi, de sigur, vor fi tratați după o cură medicală; căci liniștea semenilor nu trebuie să fie turburată din pricina cîtor-va rei. Nu zic că prostituția va dispărea de o dată ca prin farmec, ci pe încetul; de sigur că generațiunii nevinovate vor trebui să suferă din pricina păcatelor strămoșești, după cum vor suferi și de boalele moștenite; dar izvorul care le producea, fiind secăt, altele nouă ne producîndu-se, și pe cele existente căutînd a le îndreptă va veni timpul, cînd, poate, vor dispărea cu totul; dacă e merit ca societatea omenească să trăească și să *innain'eze*.

Sofiea Nădejde.

Educațiunea intelectuală morală și fizică după H. Spencer.

(Urmare)

De bună samă fetele și băieții pot fi crescuți cu hrană vegetală numai. La oamenii bogăți, se află copii cărora li se dă puțină carne și cari cu toate acestea, cresc și se par sănătoși. Hrana animală iese aproape necunoscută copiilor de muncitori, și cu toate acestea ajung puternici. Dar aceste fapte, la prima vedere împotrivoare părerii noastre, n'au greutatea ce se crede

de obicei. Întăiu nu urmează că acei ce trăesc numai cu cartofe și cu pîne ajung la o dezvoltare fericită; și compararea între muncitorii și nobilimea engleză, precum și între muncitorii francezi și burghezia aceleiași nații nu-i de felii priitoare mîncătorilor de vegetale. Apoi, nu-i vorba numai de mărimea cărnurilor, dar și de felul lor. Niște mușchi moi, înfoeți se arată pentru ochi sub aceași formă ca cei vîrtoși, dar cea mai simplă cercare va dovedi că cei ce se hrănesc cu carne sînt mult mai puternici de cît ceilalți. Uitîndu-ne la animale ne încredințăm de același lucru. Incercările făcute cu animalele au dovedit, că dacă o hrană puțin nutritivă poate să le îngrășe, nu poate înse nici o dată să le dea puterea trebuitoare pentru a face mult lucru. Dați unui cal ovăs și veți vedea că poate munci mai mult de cît dacă i-ați dà numai fin.

Cît privește pe oameni, faptul e dovedit și mai bine încă. Nu vorbesc de regimul atleților, care ieste tocmai cum zicem noi. Vorbesc de încercarea făcută de acei ce întreprind facerea drumurilor de fier, asupra muncitorilor. De mult se știe că marinarii engleji, hrăniți cu multă carne, sînt mai harnici de cît mărinarii altor nații, hrăniți mai mult cu materii făinoase, prin urmare vegetale. Englezii, cînd se apucă de făcut drumuri de fier pe continent găsec mai folositorii a aduce lucrători din Angliea. Un fapt a arătat că hrana și nu rasa ieste pricina, căci, cînd mărinarii altor nații sînt hrăniți cu carne, se apropie de cei engleji în harnicie și putere. H. Spencer a făcut o încercare asupra sa chiar, și a găsit că hrana vegetală slăbește puterea fizică și intelectuală.

Aceste dovezi deosebite nu arată oare că avem dreptate în privința hranei ce se cuvine copiilor? Nu urmează că chiar dacă am putea ajunge să dăm copiilor aceeași aparență cu hrana vegetală ca cu cea animală, tot ar fi mare neasemănare în privința calității mușchilor, etc. . . Deși niște copii de la cari se cere foarte puțină activitate fizică și intelectuală, ar putea trăi fără hrană animală, din contra copiii de la cari se pretinde muncă fizică ori intelectuală, trebuie să mînce carne multă. Dacă nu li se dà asemenea hrană bogată negreșit că creșterea lor va suferi din toate punctele de vedere.

Mai trebuie să arătăm că hrana trebuie să fie feliurită, *variata*. În această privință regimul copiilor ieste foarte greșit. Ce-i drept au la masă mîncări mai variate și în fie care zi altele; dar în toate zilele săptămînei, în toate săptămînele lunei, în toate lunele anului, au la mîncarea de demineață pîne și lapte, sau supă cu crupe de ovăs; și, tot cu atita statornicie mînce sara lapte și pîne, poate ceaiu, cu unt și cu pîne.

Acest obicei ieste în nepotrivire cu învățurile ce ni le dă

fiziologia. Desgustul pricinuit, dacă mîncăm multă vreme același felii de mîncare și plăcerea ce simțim văzînd că vom avea la masă un felii de bucate nou sau ne mîncat de mult, nu-î un fapt fără însemnătate, cum cred mulți din nebagare de samă sau din neștiință. S'a dovedit că nu-î nici un felii de mîncare chiar din cele mai bune, care să fie în stare a ne da tot ce iese trebuitoriū pentru a putea ajunge să căpătăm elementele ce ne lipsesc. Se mai știe că plăcerea ce ne produce o mîncare iese o ațitare pentru sistemul nervos, care face să se mistue mai bine celelalte mîncări.

Nu numai că trebuie să ne schimbăm mîncările des, dar chiar la fie care masă trebuie să avem mai multe felii de mîncare. Prin această amestecare de mîncări numeroase căpătăm mai sigur elementele trebuitoare și ațitarea stomahului face de se mistue cu ușurință.

Experiențele făcute cu animalele dovedesc același lucru.

Ne vor zice unii că prea mare năcaz ar fi de a pregăti atîtea felii de mîncare pentru copii, noi vom responde că dacă se da atîta îngrijire educației intelectuale, trebuie să se dea și cele fizice încă mai folositoare pentru viitorul lor. Apoi iese trist și ciudat de tot că munca ce se face cu plăcere pentru a îngrășa porci, să fie socotită prea mare, dacă-î vorba de crescut copii.

Pentru acei cari ar voi să întrebuițeze metoda noastră, trebuie să spunem că schimbarea să nu o facă de o dată. O hrană slabă multă vreme întrebuițată a slăbit într'atîta organismul în cît nu va putea suferi o hrană mai bogată. Hrană neîndestulătoare pricinuește nemistuire la oameni și la animale. Apoi să nu se uite că nu trebuie de mers prea departe cu concentrarea mîncărilor, la fie care masă stomahul trebuie să se împlă. Ținînd samă de toate acestea, închier, că hrana copiilor trebuie să fie foarte nutritoare, varieată la fie care masă, și în fie care zi și în destulătoare.

Cu straele se întîmplă ca și cu hrana. Se caută a le face neîndestulătoare. Ieste o teorie foarte respîdită, că nu trebuie să ținem samă de simțirile noastre. Redusă la cea mai simplă expresiune, aceasta teorie admite că simțirile nu ne conduc la binele nostru, ci ne înșală. Cu toate acestea trupul nostru iese supus la boale, cînd nu ascultăm de simțiri, nu cînd ne supunem lor. Nu-î reu să mîncăm, cînd ni-î foame; ci atunci î reu, cînd mîncăm fără să fim flămînzî. Nu-î reu, să bem pe cît ni-î sete, ci atunci cînd bem chiar în silă. Nu-î nici un reu dacă respirăm aer curat, așa de plăcut orî căruî om sănătos; ci dacă respirăm niște aer puturos și rece, cu toată răscoala plămîilor. Vre un reu nu urmează din exercițiul la care ne îndeamnă tru-

pul nostru, ci din disprețul ostenelei. Munca intelectuală nu-î vătămătoare, dacă nu lucrăm fără încetare chiar cînd simțim că ne doare capul și ne ard obrajii. Munca trupească cu cumpătare nu-î vătămătoare, ci munca peste măsură.

[Va urmă]

I. Nădejde.

Șaua și Țiganul

Anecdotă populară.

Un țigan umblînd odată colindînd din sat în sat
După cum li-î obiceiu, iată că s'a întimplat
Cam spre sară să găsască, lingă o casă un cal legat.
„— Uite, zise atunci țiganul, calul singur noaptea 'n drum!...
„Dă! Noroc că-s om detreabă căci de ar fi vr'un hoț acum,
„L'ar fură și peste codri pe urlați cu iel s'ar duce
„Ș'apoî meargă păgubașul să-î iea urma, să-l apuce...“
Dar privind la cal cam galeș, capul hojma clătina.
Mai punea la frunte mină ș'apoî parcă suspină.
Cînd de-odată jos pe prispă dinaintea lui zărește
Șaua pusă. Și într'o clipă fața lui se 'nveselește
Ș'apoî zice: „Uite șaua, iea să văd de se lovește
„Și s'o pun pe cal vr'o leacă,“.. Și de-odată, iea și o pune
Ș'apoî zice: „Bine șede!. Doamne, șede de minune!...
„Dar cum șede acum de bine, dacă ași fi și ieu pe iea
„I-ar șede cu mult mai bine... Ian să'ncerc. „Și cum zicea
S'aburcă pe cal călare, ș'apoî zise: „Zeu că-î bine,
„Hiî căluș să văd la fugă vei putea să fugi cu mine,
„Hiî mai tare, mai la fugă și'nc'o leacă și'nc'o leacă!
„Hiî hăram, mincate-ar lupul, Hiî mai iute, haide pleacă!!...“
„Hiî“, țiganul hojma strigă și tot mină neîncetat
Și începînd cu gluma, calul, înadins l'a fost furat.
Dar mergînd în fuga mare nu știu cum se socoti
Drept în drum ling-o pădure se opri și poposi.
„— Iea să văd își zise iel, după cît m'am necăjit
„Calul ista-î bun iel oare, nu cum-va m'am pricopsit.“
Și zicînd acestea 'n gîndu-î, după cum ședeă călare
Începî cu de-a măruntul ca să-l cate pe spinare....
Înse'n urmă-î păgubașul, cînd află de cal că nu-î
Întrebă de unii alții, ș'oblicînd de urma lui

Apucă și iel cu alții tot călări și cât colea
Urmărindu-l mi-l găsiră pe cînd tocmai nici gîndea.

„— Stăi, țigane !..

„— Iaca'ndată stau bădică, stau cum zici,
„— Stăi, dar spune-mi, coțofana, că te sfarm pe loc aici
„Cum de-ai vrut să-mi furi, țigane, ieapa spune-mi ori te ieu
„Și te spînzur....

— Zeu, bădică, să mă bată Dumnezeu,
„De-am furat'o !.. Iat'o îî față, ce te legi de capul meu ? !..

„La pădure, zeu m'am dus

„M'am urcat pe un carpăn sus

„Să culeg la carpine.

„Ieapă să se scarpine

„Lîngă carpîn cînd s'a dat

„Carpănul s'a clătinat

„Ș'am căzut din întîmplare

„Peste dînsa chiar călare !..

„Din călcăie-i dăm să stee,

„Iea-alergă de vra să piee ! . . .

„— Bine ! ai fost în carpîn. Bine te-ai suit în carpăn sus

„Și calare, bof ! de-odată, te-ai trezit precum ai spus,

„Dar să-mi spui pe ieapă, cioară, cine a fost să-i pună șaua

„Haide spune....

„— Spun bădică, dară șaua îî vezi, beleaua ! !..

„Ș'apoi lasă, zeu bădică, crezi acum și Dumneta

„Că și șaua ca și mine, a căzut de unde-va.....

Th. D. Speranță.

Un foileton în „Gazette de Roumanie“.

Sub titlul de „*Les conquêtes de la science*“ în Nr. 183 de la 1882 Mai 8 găsim niște monstruoziții în acest ziar franțuzesc, hotărît prin urmare a fi cetit și afară din țară pentru a dà o idee despre cultura noastră, din toate punctele de vedere. Ceea ce putem spune fără teamă de a greși ieste, că foiletonul de care vorbim nu ne face cinste. Plin de viclenie, Dl. *Felix (?) Laurent*,

vroește să se facă că ne vorbește despre eclipsa de la 5 Maiu curent și ne spune o mulțime de lucruri cari se prind ca nuca'n părete și găsește prilej de-a spune mai multe monstruoziități, cum am zis dela început.

Ascultați cum ne explică Dl. Felix curcubăul:

„L'arc-en-ciel que tout le monde connaît est formé par un rayon de lumière blanche émané du soleil et décomposé dans la vapeur d'eau des nuages.“
Adecă: „Curcubăul cunoscut de toți ieste format de cătră o rază de lumină albă trimesă de soare și descompusă în aborul de apă din noură.“ Noi credeam că aburii de apă sînt compuși din molecule de apă despărțite și prin urmare că nu ar putea de cît refracta sau reflecta lumina, dar nu a o desface pentru noi în curcubău. Ne aducem aminte că prin Fizici se spune, că nourii sînt formați din picături mici de apă și că în aceste sfere de apă se întîmplă refracțiune și reflecție totală și apoi curcubăul, dar niște aburii de apă în stare a produce curcubău nu ne închipuisem încă, până acuma. Mulțămită D-lui Felix că i-a descoperit!

Mai jos vorbindu-ne de analiza spectrală uită să ne spue că dungele de-a curmezișul sînt negre, și, de pe cît spune, mi se pare că principiul analizei spectrale a remas o taină pentru D-sa.

Despre constituția soarelui aflăm niște lucruri, cari ne umplu de mierare: „Le corps du soleil ou *photosphère*, a un éclat intense, et est formé par une masse en fusion dans laquelle on a déjà reconnu la présence d'une vingtaine de corps, tous connus à la surface de la terre: fer, cuivre, hydrogène, zinc, nickel, etc. Les taches du soleil ne seraient que des cavités ou des boursoufflements produits dans la masse par la combustion. Autour se trouve l'atmosphère solaire composée de gaz relativement frais[?]; en troisième lieu vient la chromosphère, principalement composée d'hydrogène en combustion, et dont les jets, qui atteignent quelquefois une hauteur de 160,000 kilomètres, constituent les protubérances. On

a reconnu dans la chromosphère un certain nombre de corps, tels que l'oxygène, l'azote, le soufre et le brome, dont on avait remarqué l'absence dans la photosphère."

Pe românește : „Corpul soarelui sau *photosphera* are o strălucire puternică ; și ieste formată din o masă topită în care s'a dovedit existența a vr'o două zeci de corpuri, toate cunoscute la suprafața pământului : fier, aramă, hidrogen, zinc, nickel, etc. Petele soarelui n'ar fi de cît niște scobituri sau înflături produse în masă prin ardere. (? !). Imprejur, se află atmosfera soarelui compusă din gazuri mai reci în comparație cu partea topită ; și apoi *chromosphera*, mai ales compusă din hidrogen arzînd și ale cărei aruncături, cari ajung uneori la o înălțime de 160,000 de kilometri, constituie protuberanțele. În *chromosphera* s'a dovedit că sînt mai multe corpuri, precum oxigenul, azotul, puci-oasa și bromul, cari nu se observase în *photosphera*."

Prin urmare *soarele ieste mai în totul liquid*, după Dl. Felix, și această frumoasă cunoștință ni se dă ca cea din urmă idee a astronomilor!! Noi am dovedit, că acum, pe cît se știe, soarele trebuie să fie găzos în întregime, cum arată Faye. Apoi despre explicarea petelor sîntem siguri, că nu va găsi Dl. Felix păreche pe globul pămîntesc. Din furtuni, cari se învîrtesc în jurul lor și în jurul soarelui, face D-sa borte produse prin combuștiune sau înflături!! Sărmană știință pe ce minî ai încăput! Cine știe ce bucoavnă de pe la 48 sau ceva mai noua a deschis într'un ceas de nenorocire dl Felix?! Apoi pentru a dovedi cunoștințele ce are despre analiza spectrală ne spune că s'a dovedit ce materii se cuprind în partea liquidă prin analiza spectrală! Frumos de tot!! Noi credeam, judecați de prostiea noastră, că, corpurile licide dădeau spectre fără dungî negre și prin urmare nu ne puneau în stare de a le ști compoziția chimică. Fierul topit destul de fierbinte, va da același spectru ca și aurul topit, dl. Felix crede altfelui. Are tot dreptul, dar de ce se apucă de făcut foiletoane știin-

țifice?! Cît despre *balamușul* ce face dl. Felix cu atmosferele și cu *chromospherele* etc. etc. numai *balan* ar fi în stare să-l aleagă.

Credem că întâmplarea nenorocită a D-lui Felix va sluji ca îndemnare pentru mulți de a nu se apucă de lucruri mai pe sus de puterile lor.

Verax.

*Tainele nepătrunse ale minții cu prilejul unui
articol din „Școala romîna“ din Ploești.*

În No. 4 al acestei reviste găsim un articol de Dl. C. Ienescu cu titlul „*Critica, cauzele și foloasele ei.*“ În acest articol ne arată autorul că țara noastră are nenorocirea îngrozitoare de a hrăni niște spînzurați cari s'au apucat să lovească, „se înegrăscă totul și se îngroape de vii chiar, sub povăra unor ocări ordinare, pe toți câți și dau osteneala ca să mărescă capitalul intelectual al țerei, și să contribuiască — pe cât le este posibil — la rădicarea grandiosului nostru edificiu național, etc...“ Pe acești oameni înreuțați îi judecă Dl. C. Ienescu „incapabili de a produce „ceva serios și de o valoare oare-care literară, științifică sau artistică“; că „îndemnați de a lor orbă pasiune, (luați sama ce mișcare oratorică!) și dau sforțe titanice săucidă silințele nobile și generose ale puținilor bărbați luminați și muncitori. cari lucrăză cu sîrguință în orgorul științei, etc.“ (Aice înțelege autorul pe D-nii *Nanianu, Marescu, Mihali, Quintescu, Römnicănu,...* și pe D-sa, căci a scris și o geografie Dl. Ienescu.) — Tot pe acei nenorociți rătăciți îi numește Dl. Ienescu *parasii literari* și-i socotește insuflețiți de o ură înăscută în potrive „spiritelor creatoare.“?! (Creatoare de ce? De mons-

truozități?!) Apoi mai la vale arată părerea D-sale că acești barbați (vedeți mai sus), „și dau eroice silințe să „nutrescă spiritul concetățenilor cu alimente substanțiale, cu idei folositoare care luminează mintea, aprind „imaginațiunea și încăldescă ânima îndemnându-o spre „acele fapte ce mărescū o nație și rădică unū poporū.“ (Aice înțelege autorul, mi se pare, invențiunea celui cu încunjurarea pămîntului în 24 de ceășuri (vezi No. 1 din „Contemp.“); teoriile geologice ale D-lui Nanianu și Mărescu; eclipsele inelare de lună; umbra sferică a pămîntului din geografia D-sale; reforma limbei romîne de Dl. V. Ionescu; și alte contribuiri la înmulțirea materiilor pentru partea umoristică a ziarelor și a calendarelor din țară și din străinătate).

Dl. Ienescu socoate drept *morți* pe acei îndrăciți pizmătareți, cari îndemnați de sterilitatea lor, etc... (vedeți mai sus) și crede că căută „să ucidă pe toți acei cari muncesc povățuiți de credința „că munca e viața.“ Îi mai numește încă „ființi pierdute“ (pentru plagiare, vai! foarte adevărat acești nenorociți nu vor da contingent!). Pe acești critici (vedeți mai sus) și-i închipue Dl. Ienescu în delirul seu „gata, cu măciuca în mîna, spre „a lovi pe orî-ce tînerū de talentū care promite multū „și ne face să vedemū într'însulū unū omū cu viitoriū.“ (Aice de sigur e vorba de Dl. *Victor Pompilian*, care în adevăr ieste un tînar cu talent și are și viitoriū, căci, pe cit se aude, Dl. *Cosmovici* așteaptă întoarcerea acestui tînar, pentru ca se ocupe frățește catedrele de la Universitate... Dar asigurăm pe Dl. Ienescu că nu întră în planul nostru omorîrea cu măciuca, nu vroim să le facem drum spre eternitate... și monumente). Dl. Ienescu mai numește „capete goale“ pe acești critici așa de reu voitori. Dl. Ienescu a aflat că la asemenea „ființi pierdute“ conștiința nu joacă nici un rol. (De sigur nu tot acela ce-l joacă la plagiatori și la oamenii ce au nevoie de studii adînci pentru a dă examen de clasele primari și totuși sint profesori secundari).

DI. Ienescu pune următoarea întrebare : „Avem
„noi o literatură didactică bogată și înflorită în câtă să
„ne grăbim tot-d'auna a lovi cu pasiune și răutate în
„tot ce se produce de acei puțini dascăli cari-și fac
„datoria sacrificându-se și înfruntând ocara?“

Adecă, după DI. Ienescu, D-l Năneanu et. comp.
se sacrifică pentru patrie plagiind și scriind păsărește
tot felul de monstruoziții!!

Apoi la urma urmei ne spune DI. C. Ienescu că
oamenii înreutățiți cari l'au lovit în cele mai sfinte
sentimente *n'au inima la locul seu*.

Pentru a dovedi că DI. C. Ienescu nu țintește la
altă cevă de cât a ponegri pe oamenii de la „Contem-
poranul“ voi arată că D-sa a avut nenorocirea de a
fi criticat în No. 10 al Contemporanului în termenii
următori :

Geo,grafica D-lui Ienescu ieste menită atit pentru clasele
primare cât și pentru I-a gimnazială.—În privința sistemului ieste
tot după acel vechi și greșit, pe care l'am combătut cu ocazia
criticării Geografiei D-lui Gorjan.—Cartea ieste mai încărcată
chiar de cât a D-lui Gorjan, de nume proprii, de numere și lip-
sită de partea esențială; nicăieri nu se vede că autoriul s'ar fi
silit să fie lămurit și pe cât se poate mai ușor de înțeles pentru
copii, din contra fraze franțuzite, cuvinte tehnice, termenii științifici
imposibil de înțeles de copii, etc, se găsesc peste tot în îmbeșu-
gare!—În unele descrieri s'a încercat autoriul să devie poetic!
Înse din nefericire n'a reușit, căci poezia nu constă în grămădi-
re de cuvinte ca : *romantice, delicioase, furie*, etc, etc! În alte
locuri a păcătuit în contra adevărului, din prea marea iubire
pentru țară, înzestrându-o cu calități pe cari din nefericire nu
le are!

Să *ilustrăm* prin câte-va exemple, teza susținută :

Chiar la început vorbind de importanța studiului Geografiei,
zice : „pentru că are de obiect a ne face cunoscut: I) *in general*,
„pământul și tot ce-l înconjoară; și al II) *in special*, țara ce noi
„locuim.“—Cum? în Geografie se studiază tot ce încunjură pământul?
Asta acuma o aud pentru prima oară, și pentru ultima!

Apoi *țera ce noi locuim*, tare nu samină a românește! Acel
ce se pare a aminti un *que* franțuzesc! Păcat că nu putem da
de Geografia de pe care poate că s'a inspirat DI. autor!—Mai

departe zice: „Iel ieste rotund: I-iū, fiind că toate cele-alte corpuri „cerești au forma rotundă. Fiind că și pentru că!? Ieu credeam că se zice mai lămurit: Pământul ieste rotund.—Probe despre aceea ta avem: I-iū Cele lalte corpuricerești sint tot rotunde, etc, etc, dar nu că pământul ieste rotund, fiindcă și altele sint așa, ca și cum acelea l'ar fi făcut rotund!

Apoi umbră sferică, ce va mai fi și asta?!?!.... O sferă nu produce o umbră sferică D-le Ienescu, cetiți fizica!—Mai departe găsim: „Se rotește împregiurul seu într'un interval de 24 oare „și produce aceea ce numim: mișcare diurnă seu mișcare de rotațiune; în acel-ași timp (care același timp? de sigur că tot în 24 oare!) el străbate totă orbita sea, face uă revoluțiune deplină împregiurulă sórelui, într'un spațiu de 365 zile și cîte-va ore.“ Bravo! Multă Cosmografie știți sau clar mai știți a vă exprima!?! Cum în același timp? Adecă tot în 24 de oare se învîrtește pământul și împrejurul Soarelui?! Mari păcate! Dar nu știu cum și a doua oară cad în ispită de a crede că ați tradus reu din franțuzește (?). Poate în franceza ieră; *en même temps* care nu-i tot una cu *dans le même temps*! Trebuea să traduceți tot odată, dar v'ați înșelat cu graba!

Imi aduc aminte de un batrin profesor al mîeu, care necontenit spunea că nenorocirile, cînd vin asupra omului, nu vin cîte una, ci cu grămadă! Mare dreptate avea! Așa ați pățit și D-voastră! Nu destul că v'a venit gîndul să faceți o Geografie, apoi întîmplare v'a făcut să traduceți și reu mai multe bucăți în șir! Căci ieată că mai găsim o monstruoziitate: „Mișcarea de rotațiune a pîmîntului se face pe uă liniă inchipuită imobilă, pe care o numim *axă* seu *osic*.“— Ce înțeles are pe o linie?! Ori care altul, numai acel bun nu!— Aiurea dați în altă groapă!... „Paralelele seu *latitudinii*“ cum paralele sau latitudinii tot aceea ieste?! Mai știți?! „Munți se numescū umflăturile pîmîntului! (să-racul! îi bolnav!!)“

Vorbînd de Dunărea, geniul poetic al D-lui autoriū și o inchipuește fugărită de afluenți de carii nu poate scăpă de cît aruncîndu-se în mare! (Oare nu s'a înecat!?). Iată cum se exprimă: „și grănădită de mulțimea afluenților sei se aruncă în Marea „Negră.“ Vorbînd de clima României zice: „Clima sa e dulce și temperată, ceriulū pururea senin, aerulū curatū, și sănătosū.“ Vorbiți de pe auzite, D-le Ienescu? Se vede că n'ați fost prin România? Ceriul e pururea senin! și în poezie ar fi prea mare esagerație, dar încă în Geografie!? Și apoi credeți că ar fi mare ferișire, dacă ar fi ceriul pururea senin? Pentru poeți, carii se nutresc cu inspirații, poate! dar nu și pentru noi, carii mai realiști ne nutrim cu pine! Aiurea altă exagerație: „pîmîntulū

„acestei regiuni ascunde în sinulți seü numeröse și avute mine „de minerali și metalî prețioșe precum : aurü, argintü, ferü, aramă, „mercuriü, cărbunî de pètră, păcură, etc“. Numeroase și avute mine de aur și argint! Asta nu ieste dovedit! Din contra, chiar minele din Transilvania costă atîta cît scot, sau chiar și mai mult! De ce oare să ne lăudăm cu ce n'avem?! Nu mai zic nimic despre *minerali și metalî prețioșe!*

Așî putea cită nenumerate exemple de felinl acesta, dar mă opresc aice, crezînd că orî cine va avea destule elemente ca să poată judecã valoarea cãrței, dîn care sînt estrase citațiile.

G. G. Nădejde.

Acuma înțelegeți *buba* D-lui autoritü și vedeți că de noi vorbește D-sa, mai puneți încă că un D. de la *Turnul-Severin* a mai arătat tot prin „Cont.“ niște monstruozițãți din geografica D-lui C. Ienescu și pricina furiei vã va fi cu desãvirșire lãmuritã.

Mã folosesc de această întîmplare pentru a arãtã ce gîndim de rolul criticeî.

Arãtarea adevãrului, fãrã nici o cruțare, demasca-rea șarlatanismului orî cum s'ar ascunde, aducerea la adevãrata valoare a tuturor scrierilor romãnești. Prigo- nirea cea mai înverșunată în potriva cãrților monstro- oase, lipsite de metodã și de cele mai simple cunoștinți, lãudarea tuturor scrierilor bune și folositoare. Iatã, du- pã noi sarcina ce trebuia sã-și îee cinevã și noi ne-am luat'o. Pãnã acuma și de acuma înnainte vom fi fãrã cruțare. Numai sã ni se descopere un plagiatoriü sau un autoriü necunoscãtoriü în ale științei despre care scrie și coloanele „Contemporanului“ vor fi gata a primi denunțarea și noi a biciuî cum se cuvine. Nu ne vom uitã la *nici o considerație*; nici prietenie, nici comunitate de tendinți, nu va fi în stare a ne face sã ne depãrtãm de la calea ce am apucat. Noi sîntem cu desãvirșire încre- dințați că numai *adevãrul spus verde* ne va mîntui. Des- tul ne zbatem ca peștele pe uscat de atîta timp și am ramas cu desãvirșire în urma țerilor mai necivilizate din Europa. Trebuie sã se încredințeze o datã *pirãții și cava-*

lerii de industrie literară și științifică, că nu vor mai putea să-și practice meșteșugul nepedepsiți și neînfricați de opinia publică. Sprijinul ce „Contemporanul“ cu toate lipsele lui, a găsit în România, dovedește că vremea unei asemenea reviste sosise. — Știm noi bine că în contra „Convorbirilor literare“ învinovățindu-le de sacrilege, când spulberau ca un lucru netrebnic clădirile neîntemeiate ale cutărui sau cutărui om cu nume mare, stilul al culturii Române și al altor culturi. Dar de această ne pasă foarte puțin. Poate D-l. Ienescu să-și implă „Școala română“ de încercări desperate de ale D-sale noi ne vom face datoria. Viitoriul va dovedi cine a meritat ocările ce ni se aduc, noi cari am luptat pentru adevăr, orî acei cari au furat munca altora și au tradus'o, după ideea D-lor Sale, în românește) făcîndu-se autori; și acei cari au scris sub nume de *cercetări științifice* tot ce au visat noaptea. Ar fi o rușine nespusă pentru neamul nostru, dacă ar trebui să așteptăm să ne arăte străinii ce felii de cărți didactice avem! Vom merge înaintea cu încredere că toți oamenii cinstiți sînt cu noi.

I. Nădejde.

Rectificare.

După cum am declarat mai de multe ori, *adevărul* în ori ce privință iese ținta noastră. — Acuma ni se prezintă ocazia ca să dovedim că în adevăr sîntem nepărtinitori și că în ceea ce scriem nu urmărim altă cevă de cît descoperirea adevărului.

În No. 21 al „*Contemporanului*“, se publicase un — articol în privința modului cum unii D-ni funcționari înțeleg împlinirea datoriilor și ca exemplu se citase purtarea D-lui Dr. Bucșenescu cu soția D-lui A. Gorescu. Însă după probele ce D-l Bucșenescu a bine voit a ne pune în vedere, sîntem datorî să recunoaștem, fără de a stă cît de puțin la îndoială, că D-sale *nu i se pot de loc atribui vorbele și purtarea necorectă față cu D-na Gorescu.*

Pentru că să se înțeleagă mai lămurit cum s'a întâmplat ca să cităm numele D-lui D-r Bucșenescu, fără ca D-sa să fie citu-și de puțin vinovat, să arătăm cum s'au petrecut lucrurile :

Faptul pe care D-l Gorescu ni-l descoperise, și pe care-l susține și acuma, s'a petrecut de sigur, înse a fost sevîrșit de alt D-n doctor (al cărui nume îl vom spune mai jos).—In adevăr, în acel timp Dl. Dr. Bucșenescu fiind în concediu (ieră dus la București) ieră suplinît de cătră Dl. *Dr. Zamfirescu* și cînd Dl. Gorescu a dat de știre la comisie, ca să vie doctorul de despărțire, a venit Dl. Dr. Zamfirescu, fără ca Dl. Gorescu să știe despre această suplinire: așa în cît Dl. Gorescu aflînd purtarea necorectă a doctorului de despărțire și știind că Dl. Bucșenescu iese pentru acea despărțire, de sigur a atribuit faptul D-lui Dr. Bucșenescu.—Noi de asemenea ne știind că Dl. Bucșenescu lipsea din orașiu și că ieră înlocuit prin Dl. Zamfirescu, am fost puși în așa împrejurare în cît *fără să vroim*, am nedreptățit pe Dl. Bucșenescu !

Iată acuma și probele prin care ne-am convins despre modul cum s'a petrecut faptul :

Dl. Dr. Bucșenescu a bine-voit să meargă împreună cu noi la *moașa* care fusese la D-na Gorescu, și moașa (D-na Babeta Schuler) a declarat că alt doctor a fost și nu Dl. Bucșenescu; apoi am mers împreună cu Dl. Bucșenescu la Comisia Desp. V-a, unde cercetînd condica am văzut că în ziua de 19 Marte, (în care zi iese însemnat și numele D-nei *Maria Gorescu* ieră subsemnat Dl. Dr. Zamfirescu.

Fată cu asemenea probe, nu puteam face altă cevă de cît aceea ce am și făcut: *cea mai categorică rectificare*.

Credem că Dl. Bucșenescu va primi scuzele autorului art. din No. 21, putînd fi pe deplin convins că nici un alt motiv de cît descoperirea adevărului și combaterea reului, nu-l îndemnase a publică lucrurile istorisite de Dl. Gorescu.

Ca să mîntuim cu Dl. Bucșenescu, mai trebuie să adăugim că atît în cercetarea numelui aceluî care scrisese articolul, cît și în căutarea probelor, s'a purtat într'un chip pe care am putea să-l numim în adevăr *cavaleresc*, dacă acestuî cuvînt nu i s'ar dă un alt înțeles de cît acela pe care noi vroim să i-l dăm !

Nu iese mai puțin adevărat înse că a fost o neîmplinire de datorie, care cade cu toată greutatea asupra D-lui Dr. Zamfirescu; căci după cum am mai spus Dl. Gorescu menține cele zise în privința soției D sale.—Prin urmare ceea ce am zis despre neîmplinirea datoriilor, rămîne bun zis și am putea cită exemple numeroase care să dovedească acela-și lucru.

Vedetot,

Ați zis-o.

Ați zis-o: dreptul vostru că-i legea grea a firei,
Ați zis-o: ie de față Malthus cu-ai lui adepți
În lupta pentru viață la masa fericirei,
N'au drept copiii noștri, ați zis-o și-o ziceți!

Ați zis-o: cel mai tare învinge tot deauna,
A pumnului domnie de sus ie până jos,
Progresul stă în luptă și una câte una
Iluziile voastre cădea-vor zgomotos!

Ați zis-o: trebuiește un pedestal de crime,
Cu lacrimi și cu sînge, cu hoituri cimentat
Ca cei aleși de fire să ieasă din mulțime
Spre-a duce omenirea spre țelul depărtat.

Ați zis-o, visătorii de legi umanitare,
Nebuni și fără țintă poporul resvrătesc!
Cum soarele se mișcă pe veșnica-i cărare
Pe-același drum va merge curentul omenesc!

Ați zis-o. Mine înse a voastră cuvîntare
De-om lua-o noi nebunii, de-om zice tot ca voi,
„În lume stăpînește acel ce ie mai tare“
Cu lacrimi voi veți plînge, voios vom rîde noi.

Const. Mille.

Dl. I. Găvănescul.

În „*Binele Publică*“ de la 13 Maiu am cetit un articol iscălit de acest domn și îndreptat în potriiva D-lui A. Lambrior auctoriul „*Cărței de cetire*“, despre ale căreia merite am vorbit în unul din Nr. trecute.

De la început chiar luînd prefața acelei cărți în alt înțeles de cum s'ar fi cuvenit, a crezut Dl. Găvănescul, că cine maiștie ce de-a greșeli de tot felul va găsi în „*Introducere*“ mai ales, să vede că D-sa s'a legănat cu închipuirea că teoriile arătate în *introducere* vor fi fiind așa niște visuri puse pe hîrtie, cum au obișnuit a face mai mulți din cei ce au scris despre limbă!! Amar te-ai înșelat, nenorocitul! În loc să faci pe Dl. Lambrior de ris te-ai făcut pe D-ta singur, căci ai dovedit că n'ai nici atîta judecată pentru ca să poți cunoaște ceea ce este rodul unei munci

serioase și al unei metode de cercetare adevărat științifică. N'ai a face, cinstitute Dl. Găvănescul, cu oamenii de acei cari vin cu teorii de ocazie, numai așa vi s'a năzărit, fiind că *nu știți nimica serios despre limbă*.

Vi se pare greșită explicarea ce dă Dl. Lambrior propoziției: „Dom D-zeu *eră făcut* de în pământ toate jiganiile, etc.“!! Înainte de toate ar fi fost bine să cetiți în bucata de unde ieste luată propoziția și v'ați fi încredințat că scriitorul întrebuițază cu tot din adinsul asemenea forme, tot acolo găsim „D-zeu *incă nu era ploat* pe pământ, etc“. Ori cit vi s'ar părea D.v. de caraghioaze aceste construcții, dar construcții românești sînt și vedem verbul *a fi* întrebuițat pentru a forma timpuri compuse la verbe *neutre* și *active* chiar. Apoî de ce n'ați bine voit a vă aduce aminte că chiar acuma avem un preatrecut compus făcut tot prin ajutoriul verbului *a fi*: *am fost mers* cu același înțeles ca *mersesem* sau *am fost făcut* (făcusem)?! N'avem oare aice un timp compus în totul asemănătoriu cu *eră făcut* (făcuse) și *eră ploat* (ploase)? Mi se pare că pentru un om cu bun simț nu se încapă vre o îndoială în această privință.

Iți bați joc, sărmane neștiutorile de carte, de ideea D-lui Lambrior, că *Vacă îi fătată de trei zile*, etc, ar fi cuprinzînd și acuma *ii fătată* adecă *ieste fătată* în loc de *a fătat*!! Cu toate acestea ce poate fi mai lămurit? N'avem și „*is nemincit* și *nebăut* de trei zile“, cari nu pot avea alt înțeles, căci *is nemincal* nu înșamnă că „nu m'a mîncat“ cine-vă, ci că ieu n'am mîncat, etc. Ce să zicem de judecata D-lui Găvănescul care aruncă ideea D-lui Lambrior sub pretextul inteligent, că nu se poate zice: „Femeea lui Nea Stan îi făcută de trei zile un băet“, deși nu ieste de tăgăduit că se zice „*Am fost mîncăt* un puiū fript și mă pregăteam să pornesc“?!

Caraghioz de tot i se pare D-lui Găvănescul, că Dl. Lambrior, a îndrăznit să arăte că în unele limbi romane se găsește verbul *a fi* întrebuițat pentru a formă timpuri de la verbele neutre?!

Crede oare Dl. Găvănescul, că espresiunile franceze *il est mort* în înțeles de *a murit* sau *il était mort* în loc de *murise* n'au nici o însemnătate, că nu luminează de feliu formele noastre noastre stîmse, ca D-zeu nu *eră ploat* pe pământ“?! Apoî nu se vede lămurit că, de vreme ce acuma nu mai găsim asemenea întrebuițare pe acolo pe unde s'a scris cartea, sîntem siliți să admitem că verbul *a fi* a fost învins în luptă de verbul *a avea* și că a scăpat numai icî și colea cite o reinășița: „*rari nantes in gurgile vasto*“?

Drept să spun m'am încrucit, cînd am văzut la ce îndrăz-

neală poate duce îngîmfarea pe un pedant, „care nu ştie nimic serios despre limba romînă“.

Tot aşă de fericit a fost Dl. Găvănescul cu genitivul şi dativul. D-sa admitînd, se vede că limba romînă se trage din limba latină clasică nu vrea să ştie de aceea că în latineasca populară se pierduse Genitivul, Dativul şi Ablativul şi se înlocuiseră prin Acuzativul cu prepoziţii şi că aşă a trebuit să fie, prin urmare, şi în limba romînă la început. Expresiunile *Mănăstirea de Bistriţa, pe mijloc de hotar, pe mijloc de umerile lui* sînt nişte remăşiţi preţioase cari pot arăta şi unui om neînvăţat în ale limbii, dar înzestrat cu bun simţ, că într'o vreme a fost un asemenea genitiv în româneşte.

[Va urmă].

I. Circoavă.

Scrisoarea D-lui Dr. Zamfirescu.

În No. 21 al „Contemporanului“ aţi publicat nişte împrejurări, cari privesc pe D-l. Dr. Bucşeneşcu şi sunt informat că în numărul 22 veţi face o rectificare în care s'ar fi zicînd că Ieu aş fi autorul aceluia fapt, şi pentru ca cetitorii Dv. să nu rămână înduşi în eroare de justificările ce s'ar fi făcînd D-lui Dr. Bucşeneşcu prin rectificarea Dv. promit ca în numărul viitor să vă dau lămurire, să se vază cu cine este adevărul şi cine este făptuitorul.

Dr. Zamfirescu.

ERATĂ.

În articolul despre planeta Vulcan, s'au strecurat următoarele greşeli de tipar :

		<u>în loc de</u>	<u>să se citească.</u>
pg.	727	rîndul 17	de la 1861 la 1888
"	729	" 8	adame o altă ipotecă
"	"	" 12	planeta lui Mercur) ⁴ .
"	"	" 22	1839
"	730	" 19	12 ^o 10'
"	"	" 27	0·1527
"	749	" 13	steaua α
"	"	" 25	o altă ste,
"	"	" 29	r
"	"	" 36	o, v
"	"	" 37	o
"	750	3 de jos	132
			de la 1661 la 1832.
			adauge o altă ipoteză
			planeta) lui Mercur ⁴ .
			1859
			12 ^o 10'
			0·1427
			steaua θ
			o altă ste ζ ,
			ζ
			θ, ζ
			θ
			432